

Er ref/dnr: M2020/01705/Nm

Vårt dnr:

Miljödepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 25 januari 2021

Yttrande över Naturvårdsverkets Skrivelse 2020-10-23 "En översyn av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter"

Sammanfattning

Naturskyddsföreningen tillstyrker skrivelsens förslag, med följande tillägg och förtydliganden:

- Kraven på hantering och rapportering av indirekta miljöeffekter bör inte tas bort. Men definitionen av indirekta miljöeffekter bör göras mer operativ genom att utformas med förebild i GHG-protokollets uppdelning (och motsvarar då scope 3 i denna internationella standard).
- Försvarets inlemmande i miljöledningsförordningen är positivt, men det måste göras utan undantag och med insikt om att Försvarsmakten då också måste omfatta alla de svenska miljömålen. Möjligheter till undantag från kraven om ambitionshöjning, redovisning och systematiskt miljöarbete skulle allvarligt undergräva arbetet för att nå miljömålen och motverka syftet med att inkludera Försvarsmakten i förordningen. Försvarsmakten kan då exempelvis inte så som i dag lägga hinder i vägen för vindkraftsetableringar genom sin restriktiva tillståndsgivning inom de omfattande restriktionsområden för vindkraft som myndigheten satt upp.

Specifika synpunkter

Naturskyddsföreningen välkomnar en uppdatering och skärpning av miljöledningsförordningen. Svenska myndigheter måste kunna agera som miljöföredömen och behöver ligga i framkant av utvecklingen vad gäller miljöåtgärder, miljöteknik, miljöanpassad upphandling och förändrade beteendemönster. I huvudsak instämmer Naturskyddsföreningen i förslagen, med undantag för nedanstående kommentarer:

Avsnitt 4.2.3 – Fokus på direkt miljöpåverkan: Borttagna krav på hantering och rapportering av indirekta miljöeffekter. Naturskyddsföreningen inser att den definition av indirekta miljöeffekter som finns i den nuvarande förordningen är svårhanterlig och alltför vittomfattande, den lyder: *”indirekt miljöpåverkan: en negativ eller positiv förändring i miljön som uppkommer som ett resultat av att någon annan än myndigheten vidtar en åtgärd som en följd av att myndigheten har meddelat föreskrifter eller fattat något annat beslut, gett råd, genomfört utbildning eller lämnat information.”* och föreslås att strykas ur förordningen.

Men att ta bort myndigheternas ansvar för indirekta miljöpåverkan samtidigt som man betonar vikten av livscykelperspektiv och miljöanpassad upphandling, som ju bygger på att ta hänsyn till produkters och tjänsters miljöpåverkan utanför den egna organisationen, blir ologiskt.

En enklare och mer avgränsad definition av indirekt miljöpåverkan är att föredra och sannolikt mer praktiskt användbar för myndigheterna. Det föreslagna borttagandet av ansvaret för indirekt miljöpåverkan riskerar istället att leda till otydlighet och tolkningssvårigheter vad gäller gränserna för myndigheternas miljöansvar. Risken finns också att livscykelperspektiv och miljöanpassad upphandling prioriteras ned om myndigheternas ansvar begränsas till enbart direkt miljöpåverkan.

Naturskyddsföreningen föreslår att skrivningarna om indirekt miljöpåverkans behålls i förordningen, men att definitionen förtydligas och begränsas till vad som är mätbart. En god grund för en tydligare definition är GHG-protokollet, som är internationell standard för mätning av växthusgasutsläpp inom organisationer och företag. Där delas utsläppen upp i scope 1, 2, och 3. scope 1 är direkta utsläpp inom organisationen, scope 2 är utsläpp från inköpt el, värme och kyla och scope 3¹ är indirekta utsläpp som verksamheten ger upphov till, men som inte omfattas av scope 1 eller scope 2. Utsläppen inom scope 3 uppdelas i sin tur i 8 kategorier uppströms om verksamheten och 7 nedströms.² Exempel på kategorier i scope 3 är inköpta varor och tjänster, bränsle- och energirelaterade processer, inköpta transporter, avfall från verksamheten, tjänsteresor, pendling, hyrd utrustning, distribution, användning av produkter och hantering av avfall. GHG-protokollet täcker endast utsläpp av växthusgaser, men den principiella indelningen kan lika väl användas för andra utsläpp, t. ex. av andra miljöpåverkande ämnen.

¹ <https://www.carbontrust.com/resources/briefing-what-are-scope-3-emissions>

² https://ghgprotocol.org/sites/default/files/standards/Corporate-Value-Chain-Accounting-Reporting-Standard_041613_2.pdf

Avsnitt 4.2.1 – Nya miljöledningsmyndigheter: Att lägga till Försvarsmakten i listan över myndigheter som ska omfattas av miljöledningsförordningen.

Naturskyddsföreningen välkomnar förslaget om att lägga till Försvarsmakten i listan över myndigheter som omfattas miljöledningsförordningens krav. Försvarsmakten är Sveriges näst största myndighet och dess miljöpåverkan är stor inom många olika områden, exempelvis; en omfattande fossilbränsleförbrukning, utsläpp av PFAS-haltigt brandskum vid militära flygplatser, blyföreningar i vattentäkten Vättern som följd av övningsskjutningar och omfattande förbudsområden för vindkraft över stora delar av Sveriges yta med hänsyn till militära riksintressen.

Försvarsmaktens interna miljöledningssystem är ofullständigt och av låg kvalitet, vilket visats bland annat i en granskande rapport från Svenska Freds- och skiljedomsföreningen.³ Om miljöledningsförordningen ska gälla Försvarsmakten kan inga undantag ges från kraven på ständig ambitionshöjning och systematiskt miljöarbete för att ge sitt bidrag till uppfyllandet av de svenska miljömålen. Möjligheter till undantag från dessa krav skulle allvarligt undergräva arbetet mot att nå miljömålen och motverka syftet med att inkludera Försvarsmakten i förordningen.

Förordningen bör kunna medge att data över utsläpp i Försvarsmyndighetens rapportering kan redovisas som totalutsläpp för verksamheten för att inte militära hemligheter ska röjas. Men i övrigt behöver inga undantag ges.

Ett ambitiöst klimatarbete inom Försvarsmakten som kan bidra till uppfyllandet av de svenska klimatmålen är av särskilt intresse. Utsläppen av växthusgaser från det svenska försvaret är omfattande och i dag saknar Försvarsmakten ett övergripande klimatmål. Myndigheten redovisar till exempel inte sina samlade utsläpp av växthusgaser, sina konsumtionsbaserade utsläpp eller utsläpp av internationell verksamhet.

Genom att Försvarsmakten ges en likvärdig ställning med andra myndigheter, och därmed omfattas av uppdraget att bidra till att lösa av riksdagen antagna miljömål, innebär det också att Försvarsmakten omfattas av målsättningen att elproduktionen ska vara helt förnybar till 2040. Ska detta mål nås krävs att Försvarsmakten ändrar sin omotiverat begränsande inställning till vindkraftverk inom de restriktionsområden för vindkraft som myndigheten satt upp och som nu täcker närmare 45 procent av Sveriges landyta.⁴

³ <https://www.svenskafreds.se/app/uploads/2020/09/frikortet-svenska-freds-2020.pdf>

⁴ <https://svenskvindenergi.org/komm-fran-oss/forsvarsmaktens-utokade-vindkraftstopp>

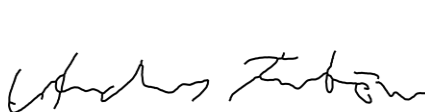
Detta remissvar har utarbetats av Anders Friström, utredare och David Kihlberg, avdelningschef, båda vid avdelningen för Klimat och Juridik på Naturskyddsföreningens rikskansli.

För Naturskyddsföreningen

Stockholm dag som ovan

David Kihlberg
chef för Klimat och Juridik

Anders Friström
Utredare, Klimat och Juridik